

ПЛАН

1. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї (хронологія, географічні, економічні, соціально-політичні чинники).
2. Основні джерела та школи китайської передфілософії.
3. Конфуціанство: особистість Кун Фу-цзи, основні теми вчення, історичне значення.
4. Даосизм: особистість Лао-цзи, вчення про дао, У-вей, історичне значення школи.
5. Моїзм: особистість Мо Ді, соціальна етика.

Китайці з давнини називали свою країну Піднебесна. Майже з усіх боків Китай оточений природними перепонами – це море, гори, і тільки з півночі, з боку азійських рівнин і пустель немає ніяких перешкод. Але цей недолік природи був ліквідований масовою працею поколінь китайців. У III ст. до н. е. китайський імператор Цинь Шихуанді наказав побудувати Велику Китайську стіну, яка стала своєрідним символом, знаком державності і культури Китаю.

Економічною основою давньокитайської цивілізації було, перш за все, землеробство. Землею володіла сільська община, вона ж ділила землю згідно з так званою «колодязною системою». Це означало, що вся земля ділилась на дев'ять частин, які за формою нагадували квадрат. Вісім периферійних частин поступали в розпорядження окремих сімей або ж родових кланів, а центральний, серединний наділ вважався спільним. Його спільно обробляли і урожай з нього поступав у формі податку в державну казну. Ця геометрія настільки ввійшла у свідомість китайців, що і саму Піднебесну вони уявляли у вигляді квадрата, в центрі якого знаходився Імператор.

Общинники жили замкнуто, їх повсякденне і особисте життя регламентувалось ритуалом і знаходилось під жорстким контролем суспільної думки, будь-яке *свавілля* жорстоко каралось, частіше всього смертю. Характерними рисами світогляду стародавніх китайців були: одухотворення Природи, культ предків і взагалі минулого, побоювання яких-небудь змін і новацій. Це навіть знайшло свій вираз у суто китайському проклятті: «Щоб ти жив в епоху перемін!». Китайська

культура уподібнювалась людині, яка йде вперед, але з головою, повернутою назад.

У VI-V ст. до н. е. сформувались два специфічні китайські релігійно-філософські вчення, які відіграли важливу роль у подальшій історії Китаю. Це **конфуціанство** і **даосизм**. Основне літературне джерело конфуціанства – книга «Лунь-юй» («Бесіди та висловлювання»), даосизму – твір «Дао де цзин» («Книга про Дао і Де»).

Вчитель **Кун Фу-цзи (Конфуцій)** (551-479 рр. до н. е.) створив свою школу в період суспільних негараздів та конфліктів, він суспільний реформатор. В основі конфуціанства лежить ідея гармонії принципів особливого морального самовдосконалення і діяльності, спрямованої на оподаткування держави заради створення ідеального суспільства (за стародавніми зразками). За Конфуцієм, мораль та моральні норми – єдине джерело тлумачення держави і права. Етика Конфуція базується на поняттях: «взаємність», «золота середина», «людинолюбство». Конфуцій у стислій формі виразив вищу моральну настанову: «Не роби іншим того, чого не бажаєш собі».

Чи знайомі ви з цим відомим моральним правилом? У чому його сутність?

В Європі про вчення Конфуція дізналися в XVII ст., а з часом його ідеї набули популярності. І в наш час конфуціанство це не мертва, а жива інтелектуальна і духовна традиція.

Які ідеї конфуціанства, на вашу думку, залишаються актуальними і в наш час?

За легендою, творцем даосизму – іншого релігійно-філософського вчення, був **Лао-цзи** (VI-V ст. до н. е.). У цьому вченні йдеться про існування єдиного першопочатку всього сушого – Дао (в перекладі – шлях). Ця категорія зустрічається в багатьох школах китайської передфілософії, але тільки у даосизмі Дао набуває статусу вищого першопринципу, світової субстанції, джерела буття. Дао подвійне: дао з ім'ям та безіменне дао. Дао без імені – це початок неба та землі. А дао з ім'ям – матір усіх речей; воно є невичерпним, всемогутнім, скрізь діючим. Дао без імені пусте, невизначене, бездіяльнісне. Ці різні дао взаємодіють, переходять одне в одне, нерозривно пов'язані. Дослідники інтерпретують подвійність дао як діалектику буття та небуття.

Крім натурфілософії, даосизм містить етичне вчення. Воно суттєво відрізняється від конфуціанського. Ідеал даосів – досконаломудрий, це

людина, яка за своїми якостями відповідає дао без імені, тобто не діє, не бореться, не втручається, але завжди перемагає. Принцип недіяння як вищої форми поведінки лежить в основі концепції управління. Досконаломудрий правитель дозволяє всьому йти своїм природнім шляхом – «дао». Він не заважає «дао». Ось чому «найкращий правитель той, про якого народ знає лише те, що він існує». Ще одна важлива риса даосизму – заперечення війн. Шлях «дао» – це шлях миру.

Опрацювавши посібники, порівняйте проблематику та зміст конфуціанства і даосизму. Чому дослідники вважали ці вчення передфілософськими?

Творцем моїзму є відомий мислитель та вчений **Мо-цзи** (Мо Ді, 480-400 рр. до н. е.).

Літературне джерело цієї школи – книга «Мо-цзи». Основна теза вчення – про всезагальну любов та взаємну користь – є обґрунтуванням ідеї рівності всіх людей. Очевидно, що це положення суперечить конфуціанству.

Проаналізуйте десять принципів етико-політичного вчення моїзму. За допомогою цитування з'ясуйте відмінності вчень Конфуція та Мо-цзи.

Основна література до всіх тем курсу

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. – К., 2001.
2. Історія філософії: Підручник для вищої школи. – Х., 2003.
3. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. – К., 2005.
4. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: Підручник. – К., 2006.
5. Рассел Б. Історія західної філософії. – К., 1995.
6. Філософія: Навч. посібник / За ред. І.Ф. Надольного. – К., 2008.
7. Философский энциклопедический словарь. – М., 1989.